

Список використаних джерел:

1. Призов до армії 2018: строкова військова служба. URL: <https://www.lawportal.com.ua/prizov-do-armii-stroкова-vijskova-sluzhba.html>

Деревецький Юрій Михайлович

Заступник начальника управління – начальник відділу стягнення та роботи з безхазяйним майном управління погашення боргу

ГУ ДФС у Тернопільській області

derebasuri@gmail.com

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО БОРГУ

Проблема наявності податкового боргу продовжує створювати серйозні перешкоди на шляху модернізації податкових відносин в Україні. Так, проведення масштабного реформування податкової системи із частими змінами механізму справляння та ставок податків без урахування реальної бази реформування часто створюють лише позитивний «плацдарм» для зростання негативних податкових процесів, в тому числі зростання податкового боргу.

Податковий борг є складним за своєю природою і сутністю явищем, що перебуває під впливом різноманітних факторів. Погашення податкового боргу – це елемент виконання податкового обов'язку. Податковим кодексом України регламентовано дану процедуру, але існує неефективність практичної реалізації цього механізму. Слід пропрацювати певні напрями та способи удосконалення вже існуючої процедури погашення податкового боргу задля надходження до бюджету сум платежів, котрі перейшли у статус податкового боргу.

За А. Яковлевою податковий борг - це грошове зобов'язання (з урахуванням фінансової санкції за її наявності), визначене платником податків самостійно або на основі застосування адміністративних чи судових процедур та невиконане вчасно, а також пеня, що нарахована на розмір вказаного грошового зобов'язання [1, с. 20]. Я. Якушевич оперує і виокремлює сукупний податковий борг, або так званий публічний борг, борг фізичної, юридичної особи перед державою та, зокрема, перед іншими суб'єктами господарювання [2, с. 63].

Як правило, для розуміння податкового боргу виділяють два основні підходи. Перший умовно називають теоретичним, другий – фіскально-адміністративним. Перший підхід ґрунтується на досить широкому

поясненні суті податкового боргу. Так, О. Тимченко називає податковим боргом не лише не внесену у встановлені строки суму узгоджених податкових зобов'язань, а всю несплачену у встановлені законом строки суму податкових нарахувань, закріплених законодавством, без залежності від факту узгодження [3, с. 5]. Другий підхід практикується Державною фіскальною службою України і передбачає застосування поняття податкового боргу згідно законодавства.

Правовий аспект змісту податкового боргу ґрунтується на тому, що державою на законодавчому рівні закріплено порядок справляння податків та зборів, задекларовано принципи загальності оподаткування, рівності платників перед законом, забезпечення однакового підходу до всіх платників податків, а також обов'язок кожного сплачувати податки та відповідальність за невиконання цього обов'язку, наслідком якого є наявність податкового боргу. У Податковому кодексі України зазначено: податковий борг – сума узгодженого грошового зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), але не сплаченого платником податків у встановлений строк, а також пеня, нарахована на суму такого грошового зобов'язання [4].

Історично в Україні можна виокремити три періоди нормативного регулювання процедур стягнення податкового боргу. Так, заходи з погашення податкового боргу започатковано Указом Президента України «Про заходи щодо підвищення відповідальності за розрахунками з бюджетами та державними цільовими фондами» від 04.03.1998 № 167. Такий порядок існував близько двох років. Законодавчу процедуру погашення податкового боргу було регламентовано Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000 № 2181, який набрав чинності у 2001 році й проіснував близько 10 років. Загалом, процедура погашення податкового боргу, передбачена Податковим кодексом України, є аналогічна попереднім законодавчим актам, оскільки по суті вона виконується в такому ж порядку, складається з тих самих заходів, а також залишився незмінним сам механізм. Водночас окремі положення актуалізовано та оновлено. Принциповою новацією стало те, що відтепер такі процедури можуть проводитися за наявності рішення суду. Погашенню податкового боргу присвячено главу 9 Податкового кодексу, яка вміщує 16 статей, пов'язаних з її окремими заходами.

У ДФС облік податкового боргу здійснюється в розрізі зведеного, державного та місцевих бюджетів; податків та зборів; юридичних та

фізичних осіб; платників податків, що перебувають у процедурах банкрутства, та без урахування таких платників; причин виникнення податкового боргу (за рахунок несплати самостійно задекларованих сум і донарахованих контрольно – перевіркою сум) тощо [5].

Податковий борг може перебувати у двох статусах: інертному та дієвому. При інертному статусі до боржника не застосовуються заходи стягнення, окрім вручення податкової вимоги, реєстрації податкової застави, арешту активів. За часом дії розмежовують два види інертного статусу, до яких можна віднести податковий борг: «до податкової вимоги» - це підвид інертного статусу, в якому борг платника перебуває з дня встановлення «випадку, від якого розпочато облік» до моменту вручення податкової вимоги. В іншому підвиді борг перебуває від дня, наступного за днем направлення (вручення) податкової вимоги [3, с. 128].

При дієвому статусі (з наступного за шістдесятим календарним днем з дня направлення (вручення) платнику податків податкової вимоги) податковим керуючим вживаються заходи стягнення. Податковий борг платника може перебувати виключно в одному виді дієвого статусу, а саме:

- активний (можна застосовувати до боржника усі заходи стягнення);
- пасивний (не можна застосовувати до боржника заходи стягнення);
- банкрутство (вид, в якому перебувають всі випадки податкового боргу боржника, щодо якого в суді розглядається справа про банкрутство);
- розстрочка або відстрочка (вид, в якому перебувають всі випадки податкового боргу, сплату яких перенесено на пізніше або на декілька термінів);
- безнадійний (вид, в якому всі випадки податкового боргу боржника підпадають під термін «безнадійний» відповідно до Податкового кодексу України).

У безнадійному виді дієвого статусу податковий борг перебуває до прийняття рішення керівництвом органу ДФС про його списання.

Статуси боргу динамічні і можуть переходити з одного виду в інший.

Протягом 2014-2016 років у Тернопільській області податковий борг збільшився в 2,4 рази і станом на 01.01.2017 досяг 333,1 млн. гривень.

Станом на 01.01.2015 податковий борг до зведеного бюджету становив 232,8млн. грн. і за 2014 рік збільшився на 94 млн. грн., або на 67,7 відсотка.

Причинами зростання податкового боргу за 2014 рік є несплата:

– донарахованих сум за результатами контрольно – перевіркової роботи – 101,9 млн. гривень);

– задекларованих поточних податкових зобов'язань – 21,3 млн. гривень.

У 2015 році досягнуто абсолютне скорочення податкового боргу на 12,4 відс. або на 28,9 млн. грн. і станом на 01.01.2016 борг становив 204 млн. гривень. У 2015 році в рахунок погашення податкового боргу мобілізовано до зведеного бюджету 112,3 млн. грн., що на 8,9 млн. грн. більше, ніж за 2014 рік (103,4млн. гривень). До державного бюджету залучено 77 млн. гривень.

За 2016 рік податковий борг збільшився на 129,2 млн. грн. (або на 63,3 відс.) і на 01.01.2017 становив 333,1 млн. гривень.

За 2016 рік причинами новоствореного податкового боргу є несплата:

– донарахованих сум за результатами контрольно – перевіркової роботи на 174,5 млн. гривень;

– задекларованих поточних податкових зобов'язань на 25,5 млн. гривень.

У 2017 році вже спостерігалось суттєве скорочення податкового боргу на 70,8млн. грн. (або на 21,2 відс.) і на 01.01.2018 він складав 262,4 млн. гривень.

Станом на 01.01.2018 частка податкового боргу по Тернопільській області (262,4 млн. грн.) складала 0,3 відс. від боргу по Україні (91,4 млрд. грн.), тому, сконцентрувати зусилля скорочення податкового боргу, перш за все, потрібно у регіонах із часткою понад 10 відсотків. Адже, за 2017 рік зменшення податкового боргу в Тернопільській області на 70,8 млн. грн. (або на 21,2 відс.) не змогло суттєво вплинути на його динаміку, а саме збільшення, по Україні на 22,3 млрд. грн., або на 32,3 відсотка [5, с. 26].

Позитивною новизною у законодавстві є легалізація електронної податкової вимоги відповідно до Порядку направлення контролюючими органами податкових вимог платникам податків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.06.2017 № 610 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24.07.2017 за № 902/30770 [6, с. 2]. Підвищилась ефективність погашення податкового боргу, зменшено витрати часу та грошових коштів. Також збільшення законодавчо закріпленого мінімального порогу суми податкового боргу, нижче якого контролюючими органами не застосовуються заходи стягнення (від 340 грн. до 1020 грн.), дозволило послабити адміністративний тиск на

платників податків, покращило ефективність погашення податкового боргу та уникнення бюджетних втрат в результаті стягнення дрібних сум боргів.

Враховуючи міжнародну практику, доцільно було б скоротити строк, протягом якого не застосовуються заходи стягнення податкового боргу, до 5 календарних днів (як приклад, в деяких країнах такий строк становить лише 3 дні). Вважаю за доцільне застосувати забезпечувальний захід у вигляді податкової застави на весь період оскарження платником податків податкового повідомлення – рішення (рішення) контролюючого органу, яким нараховане грошове зобов'язання. Це надасть можливість гарантувати сплату сум, які оскаржуються.

Практика проведення співбесід податкових керуючих із боржниками доводить їх високу ефективність, що виявляється у самотійному (без застосування додаткових заходів впливу) внесенні платниками належних сум. Може бути розроблене положення щодо інформування громадськості про податкову заборгованість платників. Так, щодо боржників можна практикувати публікації у місцевій пресі та оголошення по радіо і телебаченню (з перерахунком на кількість заробітних плат освітян чи працівників системи охорони здоров'я, які могли б бути профінансовані за умови погашення боргу). Вплив на імідж людини та її репутацію часто дає змогу досягти вищих результатів, ніж судове переслідування.

Список використаних джерел:

Яковлева А. М. Мінімізація податкового боргу: фіскальні ефекти та адміністративні важелі: автореф. дис. ... кандидата економічних наук: 08.00.2008 / ПВНЗ «Європейський університет». Київ, 2012. 20 с.

Якушевич Я. Податкова служба США: досвід, напрацювання, перспективи. *Вісник податкової служби України*. 2002. № 31. С. 62-63.

Тимченко О.М. Податковий борг в Україні: причини, наслідки, менеджмент: монографія. Київ: КНЕУ, 2009. 228 с.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 27552 – VI, зі змінами та доповненнями. URL: <http://www.sfs.gov.ua/nk/> (дата звернення: 21.05.2018).

Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік / Державна фіскальна служба України – 20.02.2018. URL: <http://www.sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html> (дата звернення: 21.05.2018).

Наказ Міністерства фінансів України від 30.06.2017 № 610 «Про затвердження Порядку направлення контролюючими органами податкових вимог платникам податків», зареєстровано в Міністерстві юстиції України

Діденко Ірина Миколаївна

Секретар Малинівської сільської ради Рівненської області

i.didenko@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗШИРЕННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Підвищення фінансової самостійної органів місцевого самоврядування є ключовим завданням реформи місцевого самоврядування в Україні. Вона передбачає розширення прав та повноважень органів місцевого самоврядування щодо незалежного прийняття рішень та виконання делегованих повноважень. Важливою складовою реформи є податкова децентралізація, тобто розширення прав та повноважень органів місцевої влади щодо прийняття рішень стосовно формування місцевих бюджетів за рахунок надходжень податків, зборів та обов'язкових платежів [1, с. 26]. В Україні децентралізація оподаткування полягає у переведенні податків зі статусу загальнодержавних до місцевих, що дає змогу досягти самостійності управління місцевими фінансами ресурсами на користь регіону. Взагалі, у теоретичному плані, податкова децентралізація може проводитись двома способами: деволюція і податкова деконцентрація. Податкова деволюція передбачає передачу повноважень органам місцевого самоврядування щодо визначення складу податків, бази та ставок конкретних платежів. Натомість, податкова деконцентрація передбачає вищий рівень централізації прийняття рішень. За нею, уряд тільки передає частину надходжень від загальнодержавних податків та зборів для формування місцевих бюджетів у вигляді закріплених та регулюючих доходів [1, с. 29]. При цьому органи місцевої влади практично не мають повноважень у коригуванні бази, ставок податкових платежів, а є просто одержувачами коштів.

На думку С. Серьогіна, реформа оподаткування є ключовим елементом у визначенні необхідних ресурсів для бюджетної децентралізації. При внесенні змін в оподаткування необхідно враховувати потребу відповідних органів влади у коштах на здійснення видатків, покладених на них бюджетним законодавством. Успіх реформи